

Anotacions a un senyal de Castelló de Farfanya sobrecarregat amb la marca dels Montcada

JOSEP PELLICER I BRU

1

Peça normal

2

Peça amb sobrecàrrega

Anvers: Escut reial.

Revers: Castell amb tres torres flanquejat per les lletres $\wedge$ i (F) a esquerra i dreta, respectivament.

Senyal: Peça 1, 6,15 g.

Mig senyal: Peça 2, 3,51 g.

Sobrecarregat amb el segell dels Montcada.

(Monetari J. P. i B.)

CASTELLÓ DE FARFANYA

Pertanyia a la vegueria de Balaguer, avui a la comarca de la Noguera i província de Lleida.

En Heiss va atribuir aquests senyals a Empúries per haver-se'n trobat a Castelló d'Empúries. El senyor Pedrals va proposar llur atribució a Castelló de Farfanya. Segons en Botet i Sisó, Castelló de Farfanya era vila reial, i per això du les armes del rei a l'anvers, contràriament a les que deuriem portar els senyals, si es que s'en feren, de Castelló d'Empúries, vila comtal.

Així i tot en una descripció de la Província de Catalunya l'any 1632, Castelló de Farfanya pertany al *duc d'Alba* i als pahers de Castelló de Farfanya.

A la vegueria de Balaguer solament se n'hi troben dos de llocs del rei: Balaguer ciutat i Lo Corp.

Aquestes monedes sembla que van ésser encunyades sota el regnat de Ferran II (1479-1516) i dins del segle XVI. Poc temps després poden haver estat marcades amb les armes dels Montcada.

AITONA

Pertanyia a la vegueria de Lleida i actualment a la comarca del Segrià de la província de Lleida.

En principi fou atorgada la senyoria de la Vila a Constança d'Aragó, filla natural de Pere I i muller del senescal Guillem Ramon de Montcada, mort el 1228. Aquesta jurisdicció senyorial comprenia els llocs d'Aitona, Serós, Vilaseca i l'Algorfa.

El 1523 fou anomenat comtat i atorgat a llur descendent Joan de Montcada, mort el 1528.

Francesc de Montcada i de Cardona, fill de Joan, segon comte d'Aitona, rebé el 1581 el títol de marquès en ésser elevada Aitona a marquesat.

A la vegueria de Lleida entre els dotze llocs del rei, no hi figura Aitona, ni cap lloc del comtat.

Resum: Senyoria fins el 1523. Comtat fins el 1581.

Sembla ésser que Aitona encunyà senyals¹ el primer quart del segle XVI.² A l'anvers hi figuren l'escut reial i al revers escut partit en pal amb vuit besants o punts rodons en el primer i les armes reials en el segon.

Ací, ens trobem amb un altre punt de difícil solució. Sembla que Aitona tampoc és vila reial, però les monedes que se li atribueixen porten l'escut amb les armes reials al anvers com les de Castelló de Farfanya.

MONTCADA

Els Montcada foren comtes d'Aitona i d'Osona i vescomtes de Cabrera i de Bas a més de senescals del regne d'Aragó,³ de l'any 1523 al 1581.

Com a comtes d'Aitona tenien jurisdicció senyorial als cinc llocs del comtat, a la vegueria de Lleida, encapçalats per Aitona.

Quaranta-nou del vescomtat de Cabrera, a la vegueria de Girona, encapçalats per Hostalric; vint del mateix vescomtat, a la vegueria de Vic, encapçalats per Roda, i catorze també del dit vescomtat, a la vegueria de Barcelona, al front dels quals Sant Celoni. Finalment cinc llocs formaven el vescomtat de Bas, a la sotsvegueria de Besalú, de la vegueria de Girona, al cap dels quals Sant Privat de Mallol o d'En Bas.

Cabrera (a la vegueria de Barcelona) i Vic, són llocs del rei.

Tots els altres anomenats més amunt pertanyien a la jurisdicció senyorial.

1. BOTET I SISÓ, *Les monedes catalanes*, vol. II, p. 367, n.º 516.

2. ANTICH ROCA, *Aritmética*, lib. 3, cap. V, fol. 190.

3. LALINDE ABADIA, *La Institución Virreinal en Cataluña*, pp. 492-493.

ANOTACIONS

Revisades les lleves pels sometens acordades l'any 1615, ni Aitona ni Castelló de Farfanya hi apareixen. Els llocs reials tenen l'obligació de sortejar tots els qui deuen pertànyer al sometent, d'acord amb el nombre ordenat pel rei, deixant en llibertat als de jurisdicció senyorial, però amb l'obligació d'ajudar als sometents en cas de necessitat.

CONCLUSIONS

Difícil és fa d'aclarir tot aquest garbuix de possibilitats força llunyanes.

Si jutgem pels llibres no podem atorgar ni la paternitat de la primera peça a Castelló de Farfanya ni la de la segona a Aitona, encara que sabem per N'Antic Roca que les dues viles pogueren encunyar a l'època.

Hem de deixar una porta oberta a l'estudiós o al mestre que vulgui aclarir-nos, amb més coneixements històrics que nosaltres aquest moment tan interessant de la numismàtica comtal catalana de primeries del segle XVI.

En quant a la sobrecàrrega amb el segell dels Montcada a la peça de Castelló de Farfanya, atenent que aquestes, d'acord amb els erudits, semblen ésser encunyades a començaments del segle XVI i el 1524 Aitona va ésser anomenada comtat, caldria esbrinar si aquest fet és possible de lligar-lo amb la sobrecàrrega que ens ha obligat a fer aquestes ratlles.